

10 המכות של החוסך הישראלי

מהטעויות הקלאסיות ועד לפאשלות הכואבות – כך נראית הרשימה השחורה של החוסכים בישראל, ואיך תוכל להימנע ממנה ולהציל את העתיד הפיננסי שלך.

רקע קצר:

חג הפסח כבר מאחורינו, ואחרי שניקינו את הבית זו הזדמנות מצוינת גם לעשות סדר בפיננסים שלנו. רק שבמקום עשר מכות במצרים, היום נדבר על "10 המכות" הפיננסיות הנפוצות שעלולות לפגוע בעתיד הכלכלי שלכם – וחשוב מכך, איך להימנע מהן. למרות שפע המידע הפיננסי הזמין, רבים מהחוסכים בישראל עדיין נופלים למלכודות פיננסיות נפוצות. טעויות אלו, כמו הזנחת חיסכון פנסיוני או לקיחת הלוואות יקרות, עלולות לפגוע משמעותית בעתיד הכלכלי. נתונים מדאיגים מצביעים על כך שכמחצית מהישראלים ללא חיסכון חירום בסיסי, 30% לא בודקים דמי ניהול, והחוב הצרכני הממוצע למשק בית (ללא משכנתא) הולך וגדל. זיהוי ה'מכות' הללו והבנת דרכי ההתמודדות איתן חיוניים לביטחון פיננסי.

ואלו הן 10 המכות של החוסך הישראלי:

1. התעלמות מהחיסכון הפנסיוני

- הסבר: החיסכון הפנסיוני הוא עמוד התווך העיקרי של הביטחון הכלכלי בגיל פרישה. התעלמות ממנו משולה להתעלמות מתזרים ההכנסה העיקרי שתהיה לכם בעתיד. רבים אינם מודעים לסכום שנצבר, למסלול ההשקעה שבו הם נמצאים, לדמי הניהול שהם משלמים, או אפילו לכיסוי הביטוחי הכלול בקרן (אובדן כושר עבודה, ביטוח חיים). הזנחה זו עלולה להוביל לתשואות נמוכות עקב מסלול לא מתאים, לשחיקת החיסכון עקב דמי ניהול גבוהים, ולמחסור כספי משמעותי בגיל פרישה.
- דוגמא: דני עובד באותו מקום עבודה כבר 15 שנה. יש לו קרן פנסיה אליה מופרשים כספים מדי חודש, אך הוא מעולם לא פתח דו"ח רבעוני או נכנס לאזור האישי באתר החברה המנהלת. הוא לא יודע שהוא נמצא במסלול השקעה סולידי מדי לגילו הצעיר יחסית, שהוא משלם דמי ניהול מקסימליים, ושהכיסוי הביטוחי שלו מותאם למצב משפחתי שהיה רלוונטי לפני 10 שנים.
- פתרון/המלצה: פתחו את הדו"חות הרבעוניים והשנתיים. היכנסו לאזור האישי באתר החברה המנהלת. השתמשו במנועים להשוואת קרנות פנסיה (כמו בתי השקעות שונים או המסלקה הפנסיונית) כדי להשוות תשואות ודמי ניהול. בדקו את מסלול ההשקעה והתאימו אותו לגילכם ולרמת הסיכון הנוחה לכם (רוב הקרנות מציעות מסלולים מותאמי גיל באופן אוטומטי). בדקו את הכיסוי הביטוחי והתאימו אותו למצבכם המשפחתי. שקלו להתייעץ עם יועץ פנסיוני אובייקטיבי.

2. כפל ביטוחים.

- הסבר: מצב בו אדם מחזיק במספר פוליסות ביטוח שונות המכסות את אותו סיכון או את אותו אירוע (למשל, ביטוח בריאות פרטי בשתי חברות שונות, או ביטוח נסיעות שמקבלים מכרטיס האשראי ורוכשים גם פוליסה נפרדת). כפל זה גורם לתשלום כפול של דמי ביטוח (פרמיות) ללא קבלת פיצוי כפול במקרה תביעה (לרוב, חברות הביטוח מתואמות ביניהן ותקבלו פיצוי רק פעם אחת). זוהי פשוט הוצאה מיותרת שבאה על חשבון חיסכון פוטנציאלי.
- דוגמא: משפחת לוי מבוטחת בביטוח בריאות קבוצתי דרך מקום העבודה, ובנוסף רכשה פוליסת ביטוח בריאות פרטית לכל המשפחה דרך סוכן. חלקים נרחבים מהכיסויים בשתי הפוליסות חופפים לחלוטין, והמשפחה משלמת אלפי שקלים בשנה על כיסויים שכבר יש לה.

- **פתרון/המלצה:** ערכו רשימה מסודרת של כל פוליסות הביטוח שברשותכם (בראות, חיים, סיעוד, דירה, רכב וכו'). השוו את הכיסויים המופיעים בכל פוליסה. השתמשו במסלקה הביטוחית כדי לקבל תמונת מצב מלאה. זהו את הכיסויים החופפים ובטלו את הפוליסות המיותרות. מומלץ להתייעץ עם סוכן ביטוח שאתם סומכים עליו שיסייע לכם לעשות סדר ולהשאיר רק את הכיסויים החשובים והנדרשים לכם.

3. **אי התאמת מסלולי השקעה לגיל ולמצב הכלכלי**

- הסבר: לכל אפיק חיסכון או השקעה (קרן פנסיה, קופת גמל, קרן השתלמות, תיק השקעות) יש מגוון מסלולי השקעה ברמות סיכון שונות (מנייתי, אג"ח, שקלי, מותאם גיל וכו'). בחירת מסלול שאינו תואם את גילכם (טווח החיסכון שנותר), את מצבכם הכלכלי ואת רמת הסיכון הנוחה לכם, עלולה להוביל לשני מצבים בעייתיים: או הימצאות במסלול סולידי מדי עבור חוסכים צעירים עם אופק ארוך (הפסד פוטנציאל תשואה), או הימצאות במסלול מסוכן מדי עבור חוסכים מבוגרים הקרובים לפרישה (סיכון משמעותי לשחיקת החיסכון בסמוך למועד בו הוא נחוץ).
- דוגמא: שמעון, בן 60 ומתכנן לפרוש בעוד 5 שנים, עדיין נמצא במסלול מנייתי "כללי" בקרן הפנסיה ובקופת הגמל שלו. ירידה חדה בשוק ההון עשויה לגרום להפסד משמעותי בסכום הצבירה שלו בדיוק לפני הפרישה, ללא מספיק זמן התאוששות. לעומתו, מיכל, בת 30, שומרת את כל כספי קרן ההשתלמות שלה במסלול סולידי שקלי, ובכך מפסידה את פוטנציאל הצמיחה שהיה יכול להיות לה במסלול מנייתי או מותאם גיל לאורך 30+ השנים שנותרו לה עד הפרישה.
- **פתרון/המלצה:** הכירו את מסלולי ההשקעה הקיימים באפיקי החיסכון שלכם. הבינו את הקשר בין סיכון לתשואה פוטנציאלית ואת השפעת טווח הזמן על הבחירה במסלול. לרוב החוסכים, מסלולים מותאמי גיל (בהם הסיכון יורד ככל שמתקרבים לפרישה) הם ברירת מחדל מצוינת. עם זאת, שקלו אם הם מתאימים ספציפית לכם או שתמצאו לבחור מסלול אחר בהתאם להעדפותיכם. בדקו אחת לתקופה אם מסלולי ההשקעה עדיין רלוונטיים עבורכם.

4. **משיכת כספים מקרנות השתלמות לפני הזמן**

- הסבר: קרן השתלמות היא אפיק חיסכון ייחודי ומשתלם במיוחד בישראל, בעיקר בשל הפטור המלא ממס רווחי הון על הרווחים הנצברים לאחר 6 שנים (או במקרה של הגעה לגיל פרישה או אובדן כושר עבודה). משיכת כספים לפני מועד הפטור ממס מביאה לביטול היתרון הגדול ביותר של הקרן – הפטור ממס על הרווחים – ולעיתים אף חיוב במס הכנסה על חלק ההפקדה של המעסיק. זוהי "שבירת הקופה" על אפיק חיסכון פנטסטי, שלרוב נובעת מצורך רגעי בכסף.

- דוגמא: אורן זקוק בדחיפות לכסף לתיקון הרכב. יש לו קרן השתלמות עם צבירה של 30,000 ₪, אך היא צברה וותק של 4 שנים בלבד. במקום לחפש מקור מימון אחר או לצמצם הוצאות, הוא מחליט למשוך את הכסף מהקרן. הוא מקבל את הכסף, אך מפסיד את הפטור ממס על הרווחים העתידיים של הקרן הזו, ובנוסף, ייתכן שחלק מהסכום שמשך (חלק המעסיק) יחויב במס הכנסה.

- **פתרון/המלצה:** התייחסו לקרן השתלמות כאל חיסכון לטווח ארוך. עשו כל מאמץ להימנע ממשיכת כספים לפני מועד הפטור ממס (6 שנים). חפשו מקורות מימון חלופיים לצרכים מיידיים (חיסכון חירום, הלוואה בתנאים נוחים יחסית). אם יש לכם מספר קרנות, בדקו את הוותק של כל אחת ושקלו למשוך (רק במקרה חירום רציני!) רק מקרנות שעדיין אינן פטורות ממס או בעלות צבירה נמוכה.

5. השארת כספים בעו"ש ללא השקעה

- הסבר: חשבון העובר ושב (עו"ש) בבנק נועד להתנהלות שוטפת – תשלום חשבונות, קבלת משכורת, משיכת מזומן. השארת סכומי כסף גדולים בעו"ש לאורך זמן היא טעות פיננסית קלאסית. כסף בעו"ש אינו מרוויח תשואה משמעותית (או כלל), ובמקביל, האינפלציה שוחקת את כוח הקנייה שלו. כלומר, סכום קבוע בעו"ש שווה פחות ופחות עם הזמן מבלי שעשיתם בו שימוש.

- דוגמא: מיכל מחזיקה באופן קבוע 80,000 ₪ בחשבון העו"ש שלה "למצב חירום". סכום זה גבוה משמעותית מצרכי החירום המיידיים שלה. בשנה בה האינפלציה עמדה על 3%, כוח הקנייה של סכום זה נשחק בכ-2,400 ₪. אם סכום זה היה מושקע באפיק סולידי עם תשואה של 2%, השחיקה הייתה נמוכה יותר או אפילו הייתה נרשמת עלייה ריאלית קלה בשווי הכסף (תלוי בתשואה בפועל).

- **פתרון/המלצה:** קבעו מהו סכום חיסכון החירום הנחוץ לכם (בדרך כלל 3-6 חודשי הוצאות מחיה). החזיקו סכום זה באפיק נזיל ונגיש (עו"ש, קרן כספית, פק"מ קצר). סכומים עודפים מעבר לחיסכון החירום שאינם מיועדים לשימוש מיידי (בחודשים הקרובים) צריכים להיות מושקעים באפיקים שמניבים תשואה (פק"מ, קרנות נאמנות, תיק השקעות) בהתאם לטווח הזמן למטרה ולרמת הסיכון שלכם.

6. הלוואות גרועות

- הסבר: לא כל הלוואה היא בהכרח רעה (משכנתא לדירה, למשל, נחשבת לרוב "הלוואה טובה"). הלוואות גרועות הן לרוב הלוואות שנלקחות בריבית גבוהה (כמו הלוואות בכרטיס אשראי, או הלוואות "בלון" יקרות) עבור מטרות צריכה שאינן הכרחיות או עבור נכסים מאבדי ערך (כמו מימון מלא של רכב חדש בהלוואה יקרה). הלוואות אלו מייצרות מעגל קסמים של חוב, שוחקות את ההכנסה הפנויה ומקשות עד מאוד על חיסכון ובניית הון.

- דוגמא: משפחת כהן לוקחת הלוואה של 50,000 ₪ מהבנק בריבית של 8% לשנה כדי לממן חופשה משפחתית בחו"ל ורכישת מערכת קולנוע ביתי חדשה. ההחזר החודשי של ההלוואה מקטין את הכנסתם הפנויה ב-1,000 ₪ ומעלה מדי חודש במשך 5 שנים, סכום שיכלו לחסוך אותו לטובת מקדמה לדירה או חיסכון לילדים.
- **פתרון/המלצה:** הימנעו מלקיחת הלוואות לצרכי צריכה שאינם הכרחיים. השתמשו בהלוואות בזהירות ורק לאחר השוואת תנאי ריבית בין גופים שונים. תעדוף סילוק חובות יקרים (כמו מינוס או הלוואות אשראי בריבית דו-ספרתית) לפני חיסכון או השקעה. בנו תקציב חודשי שיאפשר לכם לחיות במסגרת הכנסתכם ולהימנע מהגעה למצבים בהם נדרשת הלוואה יקרה.

7. דמי ניהול מיותרים

- הסבר: דמי ניהול הם התשלום שאתם מעבירים לגוף שמנהל את החיסכון או ההשקעה שלכם (קרן פנסיה, קופת גמל, קרן השתלמות, פוליסת חיסכון, תיק השקעות). דמי ניהול, גם אם נראים נמוכים באחוזים בודדים, נאכלים מהחיסכון שלכם מדי שנה ובעלי השפעה דרמטית על הסכום הסופי שתצברו, במיוחד בחיסכון לטווח ארוך. היעדר בדיקה ועדכון של דמי הניהול הוא מכה שקטה אך הרסנית.
- דוגמא: יוסי משלם דמי ניהול מקסימליים בקרן הפנסיה שלו: 6% מההפקדה החודשית ו-0.5% מהצבירה השנתית. חברו שבדק והתמקח, משלם 4% מההפקדה ו-0.2% מהצבירה. על פני 30 שנות חיסכון, ההבדל בדמי הניהול בלבד יכול להצטבר למאות אלפי שקלים שהולכים לחברת הביטוח במקום להישאר כחיסכון של יוסי.
- **פתרון/המלצה:** בדקו היטב מהם דמי הניהול שאתם משלמים בכל אחד מאפיקי החיסכון שלכם (פנסיה, השתלמות, קופות גמל). השוו את דמי הניהול שלכם לממוצע בשוק ובין גופים שונים. דעו שדמי ניהול ניתנים למשא ומתן, בפרט בעת מעבר בין גופים או ריכוז כספים. אל תחששו לבקש הפחתה בדמי הניהול. השתמשו במנועי השוואה ממשלתיים או פרטיים לבדיקת דמי הניהול המקובלים.

8. אי ניצול הטבות מס

- הסבר: המדינה מעודדת חיסכון לטווח ארוך ולגיל פרישה באמצעות מתן הטבות מס משמעותיות (ניכויים, זיכויים ופטורים). חוסר מודעות להטבות אלו או אי ניצולן המלא שקול להפסד כסף ש"שוכב על הרצפה". הטבות אלו יכולות להפחית את נטל המס השנתי שלכם ולהגדיל משמעותית את סכום החיסכון הסופי.
- דוגמא: רינת, עובדת שכירה, אינה מודעת לאפשרות להפקיד כספים נוספים לקופת גמל כעצמאית ולקבל על הפקדות אלו זיכוי מס משמעותי (הפחתה ישירה של סכום

המס (לתשלום). יואב, עצמאי, אינו מבצע הפקדות כלל לקופת גמל כעצמאי ובכך מפסיד הן את הניכוי ממס (הפחתה מההכנסה החייבת) והן את הפטור ממס רווחי הון על הרווחים העתידיים בחיסכון זה.

- פתרון/המלצה: למדו על הטבות המס הקיימות בגין הפקדות לחיסכון פנסיוני (קרן פנסיה, קופת גמל, ביטוח מנהלים) וקופות גמל להשקעה. בדקו את זכאותכם לניכויים וזיכויים ממס. עצמאים – הקפידו להפקיד לקופת גמל כעצמאים כדי למצות את הטבות המס המגיעות לכם. שכירים – בדקו האם כדאי לכם להשלים הפקדות מרצון לחיסכון פנסיוני כדי לקבל זיכוי מס נוסף. שקלו להתייעץ עם יועץ מס או יועץ פנסיוני.

9. הזנחת ביטוחים חשובים

- הסבר: ביטוח אינו חיסכון, אלא כלי לניהול סיכונים קטסטרופליים. הזנחת ביטוחים חיוניים (כמו ביטוח חיים למפרנסים, ביטוח אובדן כושר עבודה, ביטוח מחלות קשות) עלולה לסכן בצורה אנושה את הביטחון הכלכלי של המשפחה במקרה של אירוע בלתי צפוי (מוות, מחלה קשה, תאונה). במקרים כאלו, כל החסכונות שצברתם עשויים להיעלם במהירות עקב הוצאות רפואיות או אובדן הכנסה קבוע.
- דוגמא: משפחת כהן הצעירה, עם שני ילדים קטנים, אינה מחזיקה בביטוח חיים למרות שהאב הוא המפרנס העיקרי. חס וחלילה, במקרה של פטירת האב, המשפחה תישאר ללא מקור הכנסה משמעותי וכל החסכונות שצברה לא יספיקו כדי להבטיח את עתידם הכלכלי. דוגמא נוספת: אדם עצמאי שאינו מבטח באובדן כושר עבודה, נפגע בתאונה ואינו יכול לעבוד. ללא ביטוח מתאים, הוא נשאר ללא הכנסה למשך תקופה ארוכה או לצמיתות.
- פתרון/המלצה: ערכו סקירה של הסיכונים הפיננסיים המשמעותיים ביותר שעומדים בפני משפחתכם (מוות של מפרנס, אובדן כושר עבודה, מחלה קשה, נכות). בדקו האם יש לכם כיסוי ביטוחי כלשהו דרך מקום העבודה או קרן הפנסיה. השלימו את הכיסויים החסרים באמצעות רכישת פוליסות ביטוח פרטיות בהתאם לצרכים וליכולת הכלכלית (סכום ביטוח הולם, תקופת תשלום פיצוי). קבלו ייעוץ מסוכן ביטוח אמין שיעזור לכם להתאים את הפוליסות הנכונות.

10. היעדר חיסכון כלל

- הסבר: זו אולי המכה הקשה והמסוכנת מכולן – היעדר מוחלט של תרבות חיסכון ותכנון פיננסי. לא פותחים קופות, לא שמים כסף בצד באופן קבוע, לא מתכננים למטרות עתידיות (דירה, רכב, לימודים, פרישה). מצב כזה מותיר אתכם חשופים לחלוטין לכל שינוי או אירוע בלתי צפוי בחיים, ומבטיח כמעט בוודאות מצוקה כלכלית בעתיד, בפרט בגיל פרישה. זו לא רק מכה, זו סכנה של ממש לעתיד הכלכלי שלכם

ושל משפחתכם.

- דוגמא: יעל מרוויחה משכורת ממוצעת אך מוציאה את כל כולה מדי חודש על צרכנות שוטפת. אין לה חיסכון חירום, אין לה סכום כסף בצד למקדמה לדירה וחסכון הפנסיה שלה מינימלי. כאשר התקלקל לה מכשיר חשמלי יקר, היא נאלצה לקחת הלוואה בריבית גבוהה, והיא חיה בחשש מתמיד מכל הוצאה בלתי צפויה אחרת.
- **פתרון/המלצה:** התחילו לחסוך – אפילו סכום קטן מדי חודש. צרו תקציב חודשי כדי להבין לאן הכסף הולך ולזהות איפה ניתן לקצץ ולהפנות כספים לחיסכון. הגדירו מטרות חיסכון ברורות (חסכון חירום, מקדמה לדירה, חיסכון לפרישה). הגדירו הוראת קבע חודשית אוטומטית שמפנה סכום קבוע מחשבון העו"ש לאפיק חיסכון נפרד ("שלם קודם כל לעצמך"). פתחו קופות חיסכון ייעודיות (קופת גמל להשקעה, קרן נאמנות, פק"מ) והתחילו לבנות את העתודה הפיננסית שלכם. כל שקל שנחסך היום יניב פירות בעתיד.

לסיכום:

התמודדות עם "10 המכות" הללו אינה משימה מורכבת מדי, אך היא דורשת מודעות, אקטיביות וקבלת החלטות מושכלות. אני כאן כדי לסייע לכם לעשות סדר, לבחון את מצבכם הפיננסי, לזהות את המכות שעומדות בפניכם, ולבנות תוכנית פעולה להימנע מהן ולהבטיח עתיד כלכלי יציב וטוב יותר.

ט.ל.ח.

כתבה זו מספקת מידע כללי בלבד ואינה מהווה ייעוץ פיננסי, פנסיוני או ביטוחי אישי. המידע אינו תחליף לייעוץ מקצועי המותאם לנסיבותיך. לפני קבלת החלטות, התייעץ עם יועץ מוסמך. הכותב אינו אחראי לנזקים משימוש במידע זה.